

Historia

Poziom podstawowy

1. reformy Solona – A
wojna peloponeska – B
2. Literatura: Homer, Ksenofont
Filozofia: Sokrates, Platon
Rzeźba: Myron, Poliklet
Teatr: Arystofanes, Sofokles
3. A. 5) Podboje Arabów w średniowieczu; B. 4) Państwo Ottonów; C. 2) Wyprawy krzyżowe w XI–XIII w.;
D. 3) Europa XII w.
4. Dwóch królów, pięciu eforów
5. Termy były łaźniami, ale prócz pełnienia funkcji higienicznych były również obiektami o charakterze sportowym (rozwój kultury fizycznej), a także służyły celom towarzyskim.
6. a) A rzymska, B grecka; b) A walka gladiatorów, B wyścigi wojowników; c) Szlachetniejsze są zawody biegaczy, gdyż mają charakter rywalizacji sportowej, a nie barbarzyńskiego widowiska zorganizowanego w celu zaspokojenia żądzy oglądania śmierci. W zawodach sportowych brali udział ludzie wolni, do walk gladiatorских zmuszano niewolników.
7. a) Koloseum – walki gladiatorów, rywalizacja sportowa, widowiska; b) Panteon (świątynia) – cele kultowe, religijne
8. C
9. Juliusz Cezar, Pompejusz, Krassus
10. a) fasz; b) fasz; c) fasz
11. a) przyczyny: np. zagrożenie niemieckie, chęć uniezależnienia Kościoła polskiego od biskupstw niemieckich; skutki: wzrost znaczenia polskiego władcy w ówczesnym świecie chrześcijańskim; b) przyczyny: np. słabość wewnętrzna Polski (powstania ludowe); skutki: np. zniszczenie Gniezna, zagarnięcie Śląska; c) przyczyny: np. chęć uniknięcia bratobójczych walk; skutki: np. rozbitcie dzielnicowe
12. a) gotycki; b) smukłość budowli, wysokie wieże, ostre łuki; c) Kościół Mariacki; d) Kraków

13. a) dżuma; b) Francja, Wielka Brytania, Niemcy, Szkocja, Dania, Szwecja, Rosja, Włochy; c) brak higieny, gęstość zaludnienia, ograniczenia wiedzy medycznej (nie znano sposobów przenoszenia zakażenia), brak skutecznych leków; d) społeczeństwo: ogólne straty w wysokości jednej trzeciej populacji Europy; gospodarka: Dżuma była jednym z czynników, który zdecydował o upadku ustroju feudalnego w zachodniej Europie; nastąpiła zmiana podziału dóbr lennych, upadek miast i handlu, brakowało rąk do pracy, świadczenia pańszczyżniane wymieniano na pieniężne, wasale wymieniali zobowiązania na wynagrodzenie w gotówce, rozwinęła się gospodarka pieniężna.

14. a) mała ładowność wozów (konieczność organizowania większej grupy wozów), długi czas transportu, niebezpieczeństwo napaści i rabunku (konieczność zabierania pachołków dla bezpieczeństwa), liczne obciążenia feudalne o charakterze prawno-ekonomicznym (myta, prawa składu, przymus drogowy, cła), sezonowość (zima ograniczała częściowo podróże handlowe); b) wysoki koszt budowy okrętu, ograniczenie w możliwości docierania do dowolnego miejsca w Europie (szlaki żeglugowe), sezonowość (jesienne i wiosenne sztormy oraz zimowe zamrażanie akwenów), konieczność posiadania dość licznej i wyszkolonej załogi, zagrożenie piractwem i sztormami; c) Obie formy transportu mają zarówno liczne wady, jak i zalety. Rachunek ekonomiczny wskazuje jednak na większą opłacalność transportu morskiego (wodnego), decydowały o tym przede wszystkim szybkość żeglugi i znaczna ładowność statków. Ładunki okrętowe nie podlegały również tak licznym opłatom i podatkom jak te transportowane lądem podzielonym na władztwa feudalne. W obu wypadkach istniało ryzyko napaści, jednak w przypadku transportu morskiego było ono mniejsze, gdyż wyposażenie okrętu pirackiego było kosztowniejsze niż zorganizowanie lądowej bandy zbójców.

15. a) dżuma; b) morowa zaraza, mór, morowe powietrze, czarna śmierć; c) Europa Środkowa (Polska), Europa Wschodnia (Ruś), Skandynawia (Szwecja); d) wojna stuletnia; e) zawieszenie działań w wojnie stuletniej, śmierć ok. 30–50% ludności Europy, kryzys gospodarczy w Europie (upadek produkcji rolnej, wyludnienie miast – spadek produkcji rzemieślniczej), wpływ na wrażliwość ludzką, duchowość, pobożność.

16. a) Kazimierz Jagiellończyk; b) Skargi skierowane były przeciwko Krzyżakom; c) Skargi sformułowali mieszkańcy Prus; można uznać także: członkowie Związku Pruskiego; d) Król Polski ogłosił inkorporację Prus, w wyniku czego wybuchła wojna trzynastoletnia przegrana przez Krzyżaków. Do Polski przyłączono utworzone z części ziem krzyżackich Prusy Królewskie.

17. czcionka drukarska (należy uznać także: druk), Jan Gutenberg

18. Piastowie: Władysław Łokietek (ojciec) – Kazimierz Wielki (syn); Kazimierz Wielki – Karol – szwagrowie przez małżeństwo Karola z Elżbieta Łokietkówną; Andegawenowie: Karol (ojciec) – Ludwik, Andrzej, Stefan (synowie); Kazimierz i Karol byli szwagrami poprzez małżeństwo Karola z siostrą Kazimierza, Elżbietą.

19. b)

20. a) fałsz; b) prawda; c) prawda

21. a) Monteskiusz; b) Jan Jakub Rousseau; c) John Locke; d) Wolter

22. Francja – Nowa Funlandia, Anglia – Wirginia, Hiszpania – Peru, Meksyk, Floryda, Portugalia – Brazylia, wyspy Moluki, Gwinea, Cejlon, Holandia – Kraj Przylądkowy, wyspa Manhattan, Jawa, Surinam

23. a) żelazo, miedź, sól, srebro, ołów; b) wzrost zapotrzebowania na zboże w Europie Zachodniej, niski koszt produkcji zboża w Polsce ze względu na bezpłatną siłę roboczą (pańszczyzna), duże arealy ziem uprawnych (produkcja ekstensywna); c) konflikty zbrojne prowadzone przez Polskę w XVII w., straty wśród ludności chłopskiej (w tym zbiegostwo), spadek zapotrzebowania na polskie zboże (wzrost produkcji w Europie Zachodniej dzięki zastosowaniu intensywnych metod uprawy); d) Opinia, że Polska była spichlerzem Europy jest uzasadniona w bardzo ograniczonym zakresie. Zboża sprzedawanego do Europy Zachodniej było zbyt mało, aby mogło ono spełniać kluczową rolę w wyżywieniu tej części kontynentu. Polskie zboże mogło jedynie uzupełniać braki w kryzysowych momentach.

24. W charakterystyce ideału władcy należy uwzględnić: nieograniczoność jego władzy, dążenie do rozbudowy potęgi państwa, kontrolowanie wszystkich dziedzin życia politycznego, pracowitość, troskę o poddanych.

25. a) Stuartowie; b) parlament angielski (należy uznać także: Oliver Cromwell); c) Jakub II

26. a) od góry ku prawej stronie: król, izba poselska, straż praw, senat; b) 1791 r., Konstytucja 3 maja; c) Sformułowanie samodzielnej oceny według uznania ucznia pod warunkiem podania rzeczowej i poprawnej merytorycznej argumentacji (dwa argumenty), np.: Konstytucja 3 maja odegrała bardzo ważną rolę w dziejach Polski, gdyż zmieniała zasady ustrojowe, unowocześniając je, była wyrazem dążeń światłej grupy stanu szlacheckiego przedkładającej dobro ojczyzny nad interesy stanowe.

27. a) ok. 28–30%; b) rewolucja przemysłowa; c) np. maszyna parowa, wielki piec hutniczy opalany węglem kamiennym (a następnie koksem)

28. Sejm konwokacyjny 1764 r. – c), d), j); Sejm rozbiorowy 1773 r. – b), e), h), i); Sejm Wielki – a), f), g)

29. a) okres napoleoński; b) Cesarz Francuzów Napoleon nadał konstytucję Księstwu Warszawskiemu; c) Z jednej strony powoływanie się na prawa obywatelskie: wolność, równość, tolerancję, z drugiej – zachowanie uprzywilejowanej pozycji szlachty; d) Uzależnienie od Napoleona, udział Polaków w wojnach napoleońskich, wykorzystanie Księstwa Warszawskiego jako zaplecza w czasie działań na terenie Rosji.

30. a) Indianie; było to spowodowane wymieraniem ich na skutek wojen z białymi osadnikami, chorobami przywleczonymi z Europy oraz zamykaniem ich w rezerwach przez białych – nie mieli tam wystarczających środków do życia; b) Czarni; było to spowodowane sprowadzaniem wielkiej liczby czarnych niewolników z Afryki na plantacje w południowej części USA; c) Zmniejszenie przyrostu liczby czarnej ludności USA spowodowane było zniesieniem niewolnictwa (wojna secesyjna), a tym samym zaprzestaniem sprowadzania niewolników z Afryki. Od tego czasu ludności czarnej przybywało jedynie na skutek normalnego przyrostu naturalnego i niewielkiej (wówczas) imigracji.

31. a) 1772, 1793, 1795; b) Rosja; c) Prusy i Rosja

32. Malarstwo: Eugène Delacroix, Edgar Degas, Gustave Courbet; muzyka: Ryszard Wagner, Edward Grieg, Jan Sibelius; literatura: Edgar Allan Poe, George Byron, Gustaw Flaubert; filozofia: Georg Hegel, Johann Fichte, August Comte.

33. a) Zabór rosyjski, ponieważ były tam duże ośrodki miejsko-przemysłowe, np. Warszawa, Łódź; przemysł rozwijał się tu dzięki chłonności ogromnego rynku zbytu jakim była Rosja; b) przemysł naftowy, metalurgiczny, gorzelnictwo, wydobywanie soli; c) Wprowadzony tu wcześniej przez władze pruskie obowiązek szkolny, będący jednym z elementów programu germanizacji Polaków.

34. a) Monarchia habsburska była wielonarodowościowa, lecz decydujący głos w kluczowych sprawach miała wyłącznie ludność niemiecka. Wywoływało to niezadowolenie i było jedną z przyczyn wybuchu Wiosny Ludów. Mniejszości narodowe dążyły do uzyskania jeśli nie niepodległości, to przynajmniej większego zakresu autonomii. Często dochodziło także do tarć między mniejszymi grupami ludnościowymi, np. Polakami i Ukraińcami, Słowakami i Węgrami, Serbami i Węgrami. Aby utrzymać władzę i spokój w państwie, Habsburgowie uciekali się do absolutystycznych metod rządzenia, co również przyczyniło się do wybuchu Wiosny Ludów; b) Józef Bem

35. a) hiperinflacja; b) deficyt budżetowy Niemiec (powstały na skutek obciążeń finansowych Niemiec po przegranej wojnie), spadek popytu na skutek zmniejszenia liczby ludności Niemiec (straty wojenne), wzrost cen na skutek usiłowania podtrzymywania zysków przez przedsiębiorstwa; c) Hiperinflacja polega na gwałtownym wzroście cen (powyżej 50%).

36. a) Górny Śląsk i Wielkopolska; b) Warmia, Mazury, Powiśle, Śląsk; c) Litwa Środkowa została zajęta przez oddziały generała Lucjana Żeligowskiego, który następnie powołał sejm Litwy Środkowej, a ten zwrócił się do Polski z prośbą o przyłączenie do Polski (dopuszczalna odpowiedź: na skutek tzw. buntu Żeligowskiego); d) 1921, Ryga; e) Niemcy, Litwa, Łotwa, Rosja Radziecka, Rumunia, Czechosłowacja; f) Gdańskowi w traktacie wersalskim nadano status Wolnego Miasta pod nadzorem Ligi Narodów.

37. a) P; b) F; c) P; d) P

38. Uzupełnienie: Rada Komisarzy Ludowych, a) ZSRR, gdyż w schemacie jest mowa o zjeździe rad, republikach związkowych i komisariatach ludowych – wszystkie te elementy w zestawieniu występowały jedynie w ZSRR; b) Wprowadzenie określenia „ludowy” do nazw organów państwowych było wynikiem rewolucji bolszewickiej i stwarzało pozory, że te instytucje sprawują władzę w imieniu klas pracujących, czyli ludu.

39. demokracja – b), d), f); autorytaryzm – a), e); totalitaryzm – c), g)

40. a) ropa naftowa, b) energia elektryczna, c) cynk

41. Ocena według zapatrywań ucznia z uwzględnieniem konieczności podania trzech poprawnych argumentów do uzasadnienia, np.: zagrożeniem był brak równowagi władz – przewaga władzy wykonawczej, pozbawienie Sejmu prawa do akceptowania składu rządu, możliwość rozwiązywania Sejmu bez konkretnych powodów, niewielkie możliwości kontroli władzy wykonawczej, znikoma odpowiedzialność za błędne decyzje – wszystko to mogło rodzić nadużycia ze strony tej władzy. Jako pozytywne można wskazać np. szeroki zakres władzy, umożliwiający szybkie podejmowanie decyzji szczególnie w przypadkach zagrożenia, powoływanie najwyższych urzędników przez prezydenta, zapewniające spójność polityki, szerokie kompetencje, podnoszące autorytet władzy prezydenta.

42. Autorem słów jest brytyjski premier Winston Churchill; wypowiedział je w 1940 r. odnośnie pilotów samolotów myśliwskich, którzy bronili Wysp Brytyjskich przed niemieckimi nalotami i odnieśli zwycięstwo w Bitwie o Wielką Brytanię (Anglię).

43. wojna radziecko-fińska – A; utworzenie II frontu w Normandii – B

44. a)

45. a) F; b) F; c) F; d) P; e) F; f) P

46. a) Konwój to zwarta grupa statków handlowych osłaniana przez kilka lub kilkanaście okrętów wojennych. Formowano je w celu skuteczniejszej obrony przed niemieckimi okrętami podwodnymi; b) okręt podwodny; c) 1941; d) bitwa o Atlantyk. Po podbiciu przez Niemcy sojuszników Anglii w Europie, a przed przystąpieniem do wojny USA i przed napaścią Hitlera na ZSRR Anglia samotnie musiała stawiać opór Niemcom, którzy usiłowali zminimalizować dostawy żywności, broni i surowców do Anglii. Gdyby transport morski został zablokowany przez niemiecką flotę, inwazja na Anglię byłaby realna.

47. Przyczyny: chęć przyspieszenia zwycięstwa nad Japonią i ograniczenia do minimum strat amerykańskich, chęć zademonstrowania ZSRR potęgi militarnej w obliczu ewentualnego sporu o wpływy na świecie po zakończeniu II wojny światowej; Skutki: śmierć ponad stu tysięcy ludzi w atakach na Hiroszimę i Nagasaki, wywołanie choroby popromiennej i śmierci u setek tysięcy ludzi, przyspieszenie kapitulacji Japonii, zaognienie stosunków międzynarodowych i rozpoczęcie wyścigu zbrojeń z ZSRR; Przykładowe oceny. Opinia I: użycie broni atomowej było bezzasadne, gdyż na tym etapie wojny Japonia prowadziła walkę w osamotnieniu, na wyczerpaniu były zapasy surowców niezbędnych dla produkcji wojennej, flota i lotnictwo USA panowały na oceanie i w powietrzu, mieszkańcom Japonii coraz dotkliwiej dokuczał głód i narastały tam nastroje antywojenne. Było więc już tylko kwestią krótkiego czasu, kiedy Japonia zdecydowałaby się na rozmowy pokojowe. Niepotrzebnie spowodowano śmierć i choroby tysięcy ludzi oraz radioaktywne skażenie terenu. Ponadto ataki atomowe na Japonię sprowokowały ZSRR do podjęcia wyścigu zbrojeń atomowych, co przyczyniło się do zaognienia stosunków międzynarodowych; Opinia II: użycie broni atomowej było zasadne, gdyż w ten sposób uratowano życie wielu żołnierzy amerykańskich, którzy musieliby wziąć udział w desancie na Wyspy Japońskie. Armia japońska walczyła z wielką determinacją mimo wyczerpujących się zasobów, a w obliczu inwazji na ich ojczyznę determinacja wzmogłaby się znacząco, co z prawdopodobnie zaowocowałoby atakami samobójczymi Japończyków na wojska amerykańskie. Ponadto demonstracja siły, jaką był atak atomowy na Japonię, zastanowiła Stalina i spowodowała, że nie czuł się on wszechwładny, obawiając się możliwości zastosowania broni atomowej przeciw ZSRR.

48. Narwik, Arnhem, Falaise, Lenino, Monte Cassino

49. d) 1; c) 4

50. a) Albania, Bułgaria, Czechosłowacja, Jugostawia, NRD, Polska, Rumunia, Węgry, ZSRR; b) Wielka Brytania, Francja, Włochy, Niemcy

51. A – 2); B – 3); C – 1)

52. a) Richard Nixon, b) Ronald Reagan, c) Harry Truman, d) George Bush

53. A – 3); B – 2); C – 1)

54. a) emeryci; b) najwięcej – przedsiębiorców, najmniej – pracobiorców; c) Już w ciągu pierwszych 5 lat przychody pracobiorców w RFN niemal podwoiły się, zaś w NRD wzrost ich dochodów sięgnął zaledwie kilkunastu procent. W całym przedstawionym okresie (16 lat) dochody pracobiorców w NRD nawet się nie podwoiły, zaś w RFN wzrosły ponad trzykrotnie; d) Gdyż w NRD obowiązywała gospodarka centralnie planowana, w której o wzroście płac nie decydują czynniki takie jak np. wydajność czy rachunek ekonomiczny, lecz ustalenia władz, które jak widać starały się rozdzielać pieniądze po równo pomiędzy wszystkie grupy; e) Zdecydowanie sprawniejszy był system gospodarczy RFN. Różnica w sprawności wynikała z tego, że był to system kapitalistyczny nastawiony na swobodę zarabiania wszystkich obywateli; pensje uzależnione są tu od wyników ekonomicznych przedsiębiorstw, a realny wzrost dochodów w dużej mierze zależy od umiejętności, stopnia zaangażowania w pracę i wydajności pracowników.

55. a) Poznań; b) premiera; c) Organizatorami zajęć byli zdaniem Cyrankiewicza bliżej nieokreśleni wichrzyciele, prowokatorzy i agenci reakcyjnego podziemia zagranicznych ośrodków imperialistycznych. Obwinia się ich o organizowanie nielegalnych demonstracji i zbrojną napaść na gmachy publiczne; d) Większa część treści zawartych w przemówieniu jest nieprawdziwa. Prawdą jest, że jednym z powodów zajęć w Poznaniu były problemy z zaopatrzeniem w żywność oraz to, że demonstranci zaatakowali gmachy publiczne. Jednak napiętnowanie ich jako agentów wrogich sił oraz stwierdzenie, że robotnicy odcięli się od protestu są całkowicie nieprawdziwe. Protest w Poznaniu był wystąpieniem robotniczym, które nie było przez nikogo inspirowane – wynikało z pogarszających się stale warunków bytowych oraz z niedotrzymania przez władze wynegocjowanych wcześniej przez robotników porozumień.

56. Premierzy II RP: Władysław Grabski, Walery Sławek, Wincenty Witos; premierzy PRL: Józef Cyrankiewicz, Piotr Jaroszewicz, Mieczysław Rakowski

57. a) cukier, mąka, masło, słodycze, papierosy, mięso, wędliny, ryż, produkty zbożowe; b) Kondycja polskiej gospodarki w latach 80. XX w. była fatalna, świadczy o tym wprowadzenie ograniczeń w nabywaniu podstawowych towarów konsumpcyjnych, takich jak mąka, cukier, tłuszcze itd. Innym przejawem złej sytuacji ekonomicznej były puste półki sklepowe oraz powszechnie występujące kolejki przed wszystkimi sklepami, w których pojawiało się zaopatrzenie. Zadłużenie międzynarodowe Polski było wówczas ogromne, a produkcja w zastoju. Wytwarzane produkty były przestarzałe; c) np. Wielka Brytania w czasie II wojny światowej, Niemcy w czasie I, a także II wojny światowej

58. a) Wielka Brytania; b) NRD; c) Węgry; d) Chile; e) Portugalia

59. Berlin Wschodni 1953 r.; Poznań 1956 r.; Budapeszt 1956 r.; Praga 1968 r.

60. a) Wybory te nie były demokratyczne, ponieważ kandydaci niezależni otrzymali prawo do objęcia tylko 35% mandatów poselskich, a w demokratycznych wyborach nie można stosować żadnych tego typu ograniczeń; b) 161